

● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ●

V SPOMIN

Tonetu Čemažarju

Globoko je pretresla krajane Novega Polja, Zadobrova in Sneberij žalostna vest, da Toneta Čemažarja ni več med nami. Tiho, kot je živel, je prenehalo biti njegovo sreče.

Rodil se je 11. januarja 1891 v Slapah kot sin delavske družine, ki se je bojevala za svoj vsakdanji obstoj. V želji za srečnim družinskim življenjem si je izbral življenjsko sopotnico — tudi iz vrst delavskega razreda, ki ga je zvesto spremljala skozi vse težke življenjske. Ker pa tedaj, leta 1912, nista našla primerne družine, ju je — kot mnoge druge naše rojake — življenje primoralo, da sta zapustila rodo grudo in se v tujini pehala za borni kos kruha. Toda tujava jima je bila mačeha, do njih tako zelo skopa, da sta se leta 1916 vrnila domov in tu nadaljevala boj za vsakdanji kruh.

Pa tudi v stari Jugoslaviji se za delavski razred in za Toneta Čemažarja niso odpirale svetlejše perspektive. A kot je potekalo njegovo življenje v neprestanem boju delavca — proletarca za skromni življenjski obstoj, je ta boj v njem prerasel v uporniški duh proti takratnim razmeram in v njem utrjeval prepričanje, da brez boja delavski razred ne more doseči svojih pravic.

Svoje prepričanje in visoko delavsko zavest je izoblikoval v kraju, kjer je živel s svojo družino, v kraju, ki je bil v njem boj za pravice delavskega razreda močno razvit in vedno razgiban. Tako ga vojna vihra leta 1941 ni našla nepravilnega. Dobro se je zavedal, da nasilje in krivica okupatorja rodita odpor. Z vsa svojo ak-

ktivnostjo je sodeloval v narodno-svobodilnem boju in kot železničar odpravljaj vagonke pošilske partizanom. Žena in misel na edinega sina vojnega ujetnika v Nemčiji — sta mu vlivala pogum in vneto je sodeloval v tem boju do konca, do zmage.

Po končani vojni seveda ni stal križem rok, ampak se je z vsa vneto vključil v udarniško delo za obnovo porušene domovine. Delal je požrivovalno in predano do svoje upokojitve. Naslednja leta je zaživel mirno, tiho in skromno svoj zasluženi pokoj, ostal pa je do konca zvest idejam delavskega razreda.

S Tonetom Čemažarjem izgubljamo mirnega in skromnega kraljana, naprednega delavskega občana, ki je bil zvest delavskemu razredu in mu je pripadal do zadnjega diha.

Dragi Tone! V imenu zveze borcev iskrena hvala za vse, kar si storil za dobro nas vseh, svojcem pa iskreno sožalje.

FRANC KUMŠE

Mešani pevski zbor KUD Vide Pregarc

Mladi in stari se že sedem let zbiramo pri mešanem pevskem zboru Vide Pregarc. Toliko časa je namreč minilo od ustanovitve zboru. Nekateri pevci pojejo pri njem že od vsega začetka, drugi pa smo se zboru priključili kasneje. Zbor se je l. 1974 preimenoval v Kulturno umetniško društvo Vide Pregarc kot prva njegovih sekcij (druge so še: harmonikarski orkester, likovna sekcija in sekcija fotografov). V zboru poje 45 pevcev in pevkvseh poklicev. Precejšen del pevcev je iz Saturnusa, kjer zbor vedno še posebno rad nastopi.

Redne tedenske vaje imamo ob torkih in po potrebi tudi ob četrtkih od 20. do 22. ure v dvorani glasbene šole Moste, ki nam jo gostoljubno nudi vse od začetkov sem.

Že od nastanka vodi zbor profesor Janez Triler. Program pesmi obsega narodne, partizanske in umetne pesmi.

In kako je z našimi nastopi? Leta 1979 smo nastopili osemnajstkrat — naj omenimo le sodelovanje na vsakoletnem taboru pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, na občinski proslavi, trikrat in nastop v Saturnusu itd. Uspešno leto smo zaključili z nastopom in izletom v Ravne na Koroškem.

Pevski zbor KUD Vide Pregarc na enem od nastopov

Za veliko večino pevcev pomeni petje v zboru nekaj več — pomeni glasbo, ubrano petje in srečanje prijateljev.

Naj za zaključek povabimo tudi druge. Če radi poje — pridružite se nam!

Ž. I.

VESTI IZ KULTURE

Konec marca je bila v dvorani zadružnega doma v Zadvoru proslava ob 70-letnici rojstva Edvarda Kardažija in v počastitev bojev II. štajerskega partizanjskega bataljona na Pugledu. V kulturno-umetniškem programu so sodelovali mešani pevski zbor KUD Vide Pregarc, harmonikarski orkester KUD Vide Pregarc in recitatorji DPD Svoboda Zadvor.

Čini kar trije novi zbori, in sicer mešani pevski zbor Nove Jarše, mešani pevski zbor Zadvor, mešani pevski zbor pri zvezi društev upokojencev Ljubljana-Moste-Polje. Po začetnih težavah (organizacijskih, kadrovskih...), ki se skoraj vedno pojavljajo ob formiranju tovrstnih ansamblov, vsi zbori pridno delajo in upamo, da jih bomo kmalu slišali!

Z vjajami je pričel tudi na novo ustanovljeni oktet Žito, tako da trenutno deluje v občini osem odraslih pevskih zborov in dva okteta!

V nedeljo, 13. aprila sta bili v okviru občinske gledališke revije dve predstavi. V dvorani zadružnega doma v Zadvoru je gostovala gledališka skupina KUD Slape s Cowardovo Komedijo ljubezni, v kulturnem domu v Hrušici pa so nastopili člani KUD Dolsko s komedijo N. Manzarija Naši ljubi otroci.

MILE

PISMA BRALCEV

Spet dolge kolone na Zaloški cesti

Vozniki motornih vozil, ki se vozijo na delo zjutraj od 5.30 do 6.30, upravičeno negodujejo zaradi dolge kolone vozil, ki sega zlasti ob ponedeljkah in petkih od semafora na Zaloški cesti vse do Studenca, tj. več kot kilometer. Koliko izgubljenega časa in goriva! Marsikdo pride zaradi tega slabe volje že na delo. Pri tem pa je treba povedati, da precej voznikov — delavcev zaradi številnih prestopov ne more uporabljati mestnega prometa.

Križišče Zaloške ceste s Kajuhovo ne prepušča dovolj avtomobilov. Sama razširitev tudi ne bi dosti zalegla, ker je cesta od križišča do postaje milice Moste ozka — enopasovna in bi jo bilo treba razširiti hkrati s križiščem, sicer bi ostala situacija ista. Glede na to, da je SIS za gradnjo cest v Ljubljani zaradi pomanjkanja finančnih sredstev odločil rekonstrukcijo Zaloške ceste, bi bilo potrebno poiskati vsaj začasno zblažitev prometne gneče na Zaloški cesti.

Morda bi se to z manjšimi stroški rešilo, če bi razbremenili Zaloško cesto kot vzhodno vpadnico vsaj v predelu KS-Moste.

Znano je, da lepa, široka Toplarniška cesta ni obremenjena in

da sega prav v bližino Poljske poti, ki je povezana z Zaloško cesto. Ali ne bi bilo pametno podaljšati Toplarniške ceste do Poljske poti, ki se začne pri bivši gostilni »Sedmica«?

Vozniki, ki sedaj vozijo v Toplarno, Tiskarno Jožeta Moškriča ali dalje po Kajuhovi cesti, bi lahko že na začetku Most zavijali v desno na Poljsko pot in nato po Toplarniški zavili na Kajuhovo in dalje proti Bežigradu. Voznikov, ki bi zavijali v desno, je približno ena tretjina.

Druga možnost za razbremenitev Zaloške in hkrati tudi Šmartinske ceste je dokončanje povezave Letališke ceste z Zadobroško v Novem Polju, saj ta stanovanjski predel nima nobene bolj direktne in hitreje povezave z mestom.

Povezava Toplarniške s Poljsko potjo bi bila zelo olajšana, ker prav z njeno opravljanjem gradbeno-terenska dela za novo delonjo premoja pri Toplarni in je že odstranjena zemlja (humus) z njiv.

Na ta način bi rešili pored problem prevoza na delo, zaradi krajših kolon bi lahko prihranili tudi pri gorivu, delavci pa bi prišli pravočasno na delo brez nepotrebnega izgubljanja dragocenega časa.

A. K.

MEDVOJNI KOMUNISTI PRIPOVEDUJEJO

Življenje ali smrt

Lovro Omahen je bil sprejet v komunistično partijo novembra 1941. Kmalu zatem je tudi odšel v partizane. Doživel je mnogo bitk, najtežja pa se mu še danes zdi tista iz avgusta 1942, ko se je II. grupa odredov zadrževala na Jelovici.

Ne spominja se več točnega datuma bitke, bilo pa je 11. ali 12. avgusta, ko se je približno sto borcev, utrjenih od dolgega pohoda, le ustavilo. Namestili so straže in postavili kotel, da bi si kaj skuhal. Kar naenkrat pa se jim je, bolj po občutki, kot po čem drugem, zadelo, da nekaj ni v redu. Stražarji jim sicer niso sporočili ničesar, toda občutek jih ni varal. Iznenada so zagledali Nemce

Kasneje so se zbrali vsi komisarji čet, da bi skupaj poiskali rešitev iz položaja. Komandant Franc Kranjc-Poglažen jim je rekel: »Prebili se bomo zjutraj, tisti trenutek, ko se bo pričelo daniti. Takrat so vojaki najbolj utrjeni, pa tudi najbolj brezskrbni, saj je za njimi naporna noč, dan pa prinaša olajšanje.«

Tako so tudi storili. »Nekaj partizanov in jaz« je nadaljeval pripovedovanje Lovro Omahen, »sno držali desno krilo. Čakali smo na znak. Vedelemo, da bi že kar prej vrigel kakšno ručno bombo. Potem je le počilo. Nemci in napasti moramo tudi mi. Médtem ko smo čakali, smo ležali in gledali v kotojajo. Videli smo šotor, v katerem so bili Nemci in mitraljezja je mikalo, da bi že kar prej vrigel kakšno ručno bombo. Potem je le počilo. Nemci so pritekli iz šotorov. Nekei Nemec je streljal tudi name in zadel me je v nahrbtnik. Vse, kar sem imel v njem, se je razlilo ali razletelo in padlo na tla. Potem sem, skrivajoč se za trhlím šotorom, streljal nanj tudi jaz. Zadel sem ga. Bitka se je začela. Jurišali smo. Prvikrat sem videl, kako hrabre borke so ženske. Takrat je šlo res za življenje ali smrt.

Končno so se Nemci umaknili. Partizani pa nismo natančno vedeli, kje so in kam naj se umaknemo. Zato smo dolgo hodili, preden smo se ponovno ustavili. Nemcev nismo srečali več. Na primernem kraju smo spet postavili kotel, da si skuhamo nekaj tople hrane, kajti jedli nismo že štiriindvajset ur in več.«

Besedilo in slika: D. J.

Lovro Omahen

»Nemci so udarili,« se spominja Lovro Omahen, »naši pa so zaukazali umik. Pogasili smo ogenj, hitro pobrali vse, kar se je dalo in se odločili, da krenemo po poti, za katero smo mislili, da bo prosta. Tistikrat še nismo vedeli, da smo obkoljeni. Hodili smo že dalj časa in ker nismo več našli kotel, smo ponovno postavili kotel. Toda komaj smo zakurili, je prav v našo bližino padla granata.«

Spet smo šli naprej. Toda izhoda ni bilo. Nemci so bili vsepovsod. Komandant odreda je Lovru Omahnu zadal nalogo, da izbere enajst borcev in z njimi krije umik drugim.

Nemci so bili previdni in niso hoteli odkriti napasti. Pol ure je Lovro držal položaj s svojimi borci, potlej pa so tudi oni krenili za drugimi. Dogovorili so se, da bodo zvečer napadli svražnika. Toda napad se ni posrečil, ker so jih Nemci pregledali opazili.

Ponoči okrog enajste ure so jih Nemci pričeli obmetavati z ročnimi bombami. Drobec je zadel tudi vrečko z municijo, ki jo je Orlov, kot je bilo partizansko ime Lovru Omahnu, nosil za pasom. Ni bil sicer ranjen, toda za nekaj minut je izgubil zavest.

Zelena Ljubljana — zdrava Ljubljana

ZDRAVSTVO V LJUBLJANI

Priprave na sklic sekcije

Predsedstvo mestne konference SZDL Ljubljana je že aprila lani sprejelo sklep o ustanovitvi sekcije za javno obravnavo aktualnih zadev pri ureditvi odnosov in svobodne menjave dela v zdravstvu s posebnim poudarkom na organiziranosti osnovne zdravstvene službe v Ljubljani. Sekcija je bila ustanovljena z namenom, da ugotovi in sprejme dogovore glede izboljšanja organiziranosti osnovne zdravstvene službe v Ljubljani in hitrejšega uveljavljanja družbenogospodarskih odnosov v zdravstvu kot podlaga za resnično svobodno menjavo dela. Sekcija se bo dotaknila tudi načrtovanja v TOZD Zdravstvenega doma Ljubljana ter problematike osebnih dohodkov delavcev v zdravstvu na osnovi delitve po delu.

Posebna delovna skupina pri MK SZDL Ljubljana je za sekcijo pripravila ustrezno gradivo. Trenutno ga obravnavajo organizacije in skupnosti, ki delegirajo delegate na sejo sekcije. Gradivo je obravnaval tudi svet za zdravstvo in socialno politiko pri naši občinski konferenci SZDL in ga ocenil kot dobro osnovo za vodenje razprave na seji sekcije. Dal pa je tudi nekaj konkretnih priporočil, kot npr. na vsebino dela skupščin SIS s področja zdravstva in na ustrezno organiziranost zdravstvenih služb, izpostavljeno je bilo tudi področje zobozdravstva, predvsem glede na njegovo preventivno učinkovitost, pozornost je bila dana preventivni dejavnosti osnovne zdravstvene službe, ustreznosti izobraževanja zdravstvenih delavcev in družbenopolitičnega usposabljanja

ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO ● ZDRAVSTVO

HVALA, KER NE KADITE!

V času, ko se človeštvo vse bolj zaveda pomembnosti zaščite naravnega okolja, je razumljivo, da je vanjo vključen tudi boj proti kajenju, eni od verjetno najbolj razširjenih razvad človeštva.

Kajenje predstavlja vsakodnevno razvado mnogih posameznikov, ki s svojim početjem ogrožajo tudi

ljudi v svoji okolici — te zaradi vdihavanja s kajenjem onesnaženega zraka imenujemo pasivne kadilce. Ob vsem dobrom znanih obvestilih o onesnaženosti ozračja pre malo pomislimo na kadilno onesnaževanje zraka v zaprtih prostorih, ki so mu često izpostavljeni tudi otroci. Ne redko kadijo odrasli v pričo otrok in to opravičujejo z besedami: Njemu ne škodi, je že navajen. ali pa: »Otrok je bil dovolj zunaj, sedaj pa lahko tudi odrasli malo pokadimo...« in z mirno vestjo nadaljujejo s kajenjem. Nežna otroška pljuča, ki so že tako izpostavljena nečistemu ozračju in posledičnim bronhitisom, astmam ipd. pa so tako še dodatno ogrožena.

Življenje v kadilnem okolju zapolje tudi odrasla oseba in ko je premagan prvi začetniški kašelj, dobimo stalnega kadilca, ki kadi zaradi največkrat umišljeni živčnosti, družabnega samodokazovanja in tudi družabne obveznosti (kajenje v družbi s ponujanjem tujih cigaret je posebno mikavno, vsekakor pa ni kavice brez cigarete ipd).

Dokazano je, da kadilci češče obolenjajo za boleznimi dihal, med katerimi velja posebej omeniti pljučni rak, bolezen, za katero kljub vsem najmodernejšim diagnostičnim in terapijskim metodam še nimamo do-

volj učinkovitega zdravljenja. Znano je, da je jugoslovanska tobačna industrija med najvišje akumulativnimi industrijskimi panogami — vendar so po drugi strani stroški zdravljenja pljučnega raka v Jugoslaviji že presegli dobičke naše tobačne industrije.

Kajenje lahko torej označimo kot nevarno početje za posameznika, njegovo okolico in za celotno družbo. Zato se moramo proti kajenju bojevati vsi, ki lahko z besedo ali z zgledom primoremo k zmanjšanju števila kadilcev ali vsaj k dnevnemu zmanjšanju kajenja. Posebej moramo tu omeniti pedagoške delavce v šolah, internatih, mladinske in rekreacijske organizacije, JLA, vodstva mladinskih delovnih brigad in posebno šole, ki bi lahko problematiko kajenja (in drugih zasvojenosti) vnesle v šolski program higijene oziroma telesne vzgoje. Akcija proti kajenju naj postane stalna, njene načine pa bi lahko koristno vpletli tudi v različne akcijske programe OZN, npr. v leto otroka ipd.

Boj proti kajenju bo, glede na pri nas opažen stalen porast potrošnje cigaret, dolg in ne bi smeli popustiti zaradi majhnih rezultatov. Nemudoma pa se moramo lotiti zaščite otrok in mladine pred kadilsko onesnaženim ozračjem in slabim zgledom kadilcev — verjetno najbolje s sprejetjem zakonske prepovedi kajenja v vseh zaprtih prostorih.

Dr. TOMAŽ BENULIČ

M. R.